MORAVSKÁ ORLICE.

Číslo 13. IV. ročník. Odpovědný redaktor a vydavatel: Jindřich Dvořák. Ve čtvrtek dne 18. ledna 1866.

Na 1866. [illegible] předplácí se v Haně: měsíčně 16 kr. — čtvrtletně 2 zl. 16 kr. — půlletně 4 zl. 32 — celoročně 10 zl. 20 kr. — Za dopravu do domu přidá se za měsíc 10 kr. — Pojistné: měsíčně 1 zl. 17 kr. — čtvrtletně 3 zl. 50 kr. — půlletně 7 zl. — celoročně 14 zl. — Jednotlivá čísla se prodávají za 4 kr.

Redakce, administrace a expedice na hanse Ferdinandské č. 528—529.

Cena inseratů: Za řádků navrší platí se napřed než se vytiskne. Řádek drobného písma stojí, když se vytiskne použijte 4 kr. v 2., když se vytiskne po druhé, po třetí a t. d. 3 kr. Mimo to platí se při každém vytisknutí 30 kr. za kolek. Obžádá-li by kdo, aby se návrhu vyniklo před ostatky, zaplatí za to tříkrát tolik. — Listy přijmají se pro frankovaně ať se reklamace, kterých není jen nespečetěné, neberu frankovati.

Volba v Prostějově na sněmu.

Včera konečně rozhodnut na sněmu Moravském dlouhý spor vedený v Prostějově o tom, kdo má býti poslancem a voli-li též ženské do sněmu.

Jelikož níže klademe celý průběh rokování o této záležitosti, seznají čtenáři, jakých důvodů užívala strana, jež protežovala zvolence Prostějovských židů, pana Zajíčka, aby mu otevřela bránu sněmovní. Celé rokování o této záležitosti bylo tak rozčilené, mělo ráz také rozhořčenosti, že zapotřebí bylo pevné ruky a jasné hlavy, aby debatu řídila a do pravých kolejí ji uvádějíc neschala ji vystupovati z mezí obyčejného zvyku parlamentárního. A J. Exc. zemský hétman nepodal právě včera důkaz, že má všech vlastností ředitele parlamentu. Upozorňujeme jen na hlasování o jednotlivých návrzích, jakož o návrhu zemského výboru stran platnosti volby páně Chmelařovy. Ptáme se, kolik scházelo k tomu, aby Dr. Jiskra vzal celé otěže do rukou, aby vykonával on práva zemského hétmana? A mimo to jak nazvati máme ono používání pravice od zemského hétmana, když se na této ozve hlas proti vystupování levice?

Jakým způsobem chtěli páni z levice dostati do sněmu p. Zajíčka, o tom nebudeme dlouho hovořiti. Lá malit pravé útěpy za právo ženských, ježto jest skutečným nesmyslem a pan doktor Ryger se zvláště vyznamenal tím, že mluvě pro osobní právo volební ženských způsobem, který nebývá obvyklým u řečníků parlamentárních, přispěl valně k porážce oné strany, k nižto se čítá. Pan doktor Jiskra, který by přece měl býti již vyškolený v parlamentarismu a v pojmech konsekvence, zabředl v tak velkých protivách za několik okamžiků, že jsme to mohli jen přičítati přílišné zoufalosti, s nížto levičáci se zasazovali o vítězství. Celá tato strana se chápala všech prostředků, o nichžto sama musela býti přesvědčena, že jsou mírně řečeno neprislušné. Poukazujeme na interpelaci vlády, na brojení Jiskrovo proti návrhu Mitrovského, na následující hlasování pro návrh tento, který měl vzíti sněmu, co mu jedinému přísluší, totiž konečné rozhodnutí, přijati poslance do svého středu. A tak se přirozené muselo dostati vítězství straně práva a spravedlnosti, pravici a středu sněmovnímu a Chmelař uznán za poslance pro Prostějov.

Tento rozhodnutím sněmovním zamezeno též, aby z okresního nesmysl, že ženské mohou voliti poslance, jakákoli nedůsledností stvrzení na sněmu ušetřen a tím do praxe volební se nevpašoval; neboť ta skutečně přestává galanterie k slabému, třebe i krásnému pohlaví. Jsme tak sproštěni sněmovních dítek paní moravských a tušíme, že tím moravský parlamentarismus neutrpí.

Klademe tu zprávu o rokování včerejším stran volby v Prostějově.

Dr. Pražák přednášel jmenem výboru zemského zprávu o volbě poslance v Prostějově a navrhoval, jak jsme již včera byli podotkli, aby Jan Chmelař byl prohlášen za zákonnitého poslance města Prostějova na sněm Moravský, jelikož na každý způsob, kdyby také veškerých s jisté strany za neplatné považovaných hlasů se nečítalo, absolutní většinu mužskými odevzdaných hlasů obdržel a tedy zvolen jest. —

Dále byly přečteny protokol o volbě samé zavedený, pak petice 113 voličů prostějovských, kterou ze v slohu a smyslu dopisů v „Mähr. Corr." obsažených slovanské straně, t. j. většině, vytýká nezákonnitost, která se však dle náhledu zemského výboru za úplně nepodstatnou považovati musí; a konečně přípis okresního úřadu prostějovského, kterým se rozhodně vyvracuje zpráva v „Mähr. Corr." obsažená, že prý okresní úřad 28 voličů v seznam byl přijal, když byla reklamační lhůta již vypršela. Dr. Pražák podotýká, že těch 28 voličů ve volebních listinách obecních bylo vynecháno a sice, jak se obecní představenstvo prostějovské vyjádřilo, pouze „z neopatrnosti." Divné při tom bylo pouze to jediné, že z těch 28 voličů 25 hlasovalo pro Chmelaře.

Když byl p. zpravodaj neplatnost hlasů ženských ze zřetelných slov zákona samého, jak jsme o této záležitosti již svým časem byli psali, hájil a nepopíratelnými důvody dokázal, jal se slova dr. Adaměík, jenž stranu Zajíčkovu nazýval k velké veselosti pravice a centrum stranou liberální v Prostějově, dále toho litoval, že žádného zastupitele židovské obce prostějovské povoláno nebylo do volební komise; že dále okresní úřad jmenoval čtyry přívržence Chmelařovy strany za členy komise volební, že den před volbou volební listiny 28 voličemi doplnil, aniž by se v tomto ohledu byl usnesl s obecním představenstvem prostějovským a konečně že volební komise libovolně a bez všeho práva vykládala volební řád do sněmu vyloučivši ženské hlasy. Pro tyto důvody navrhoval pak řečník, aby volba v Prostějově byla uznána za neplatnou a místodržitelství se prosilo, by vypsalo novou volbu.

Dr. Mandeiblüh navrhoval, by volební spisy odevzdány byly zvláštnímu odboru, jenž by je proskoumal a pak sněmu zprávu podal. Věc celá jest prý též dosti důležitá, neb jedná se o vítězství Slovanstva v Prostějově, ačkoliv tamější německá strana převyšuje slovanskou stranu počtem (?) a daními (?). První dokázati zapomněl, druhé dokázati se usiloval, sdělív, že voličové Chmelaře v celku platí 3864 zl. daní, ení Zajíčka však 15,890 zl. 33 kr. a sice voličové mužští 9219 zl. 63 kr., potažmo 14,232 zl. 51 kr., voličové ženského pohlaví 664 zl. 71 kr., potažmo 1598 zl. 32 kr. Zapomněl však při tom učený p. dr. udati, kolik z této sumy platí židé a kolik Němci, a bylo by se objevilo, že v Prostějově není žádné německé strany, nýbrž pouze strany židovské a že Zajíček byl kandidátem židů, nikoliv Němců; nejednalo se totiž o vítězství slovanské neb německé strany, jak p. dr. začátkem své řeči byl podotkl.

Dr. Pražák vyslovil svou pochybnost, jsou-li čísice uvedené též pravé.

Dr. Ryger: Oba kandidáti jsou bezúhonní, a smýšlení jejich není až dosud známé a není příčiny, aby v této otázce se hájilo stranické stanovisko. Jedná se jednoduše o to, mají-li ženské právo voliti do sněmu čili nic. Ze zákonů (prý) vysvítá, že ho mají. Kdyby se hlasy ženských vyloučily, vyloučeno by bylo v Rakousku asi 18 mil. osob z práva voliti. (Veselost na pravici). Nikde v zákonu nenachází se předpis, že právo voliti se zakládá na pohlaví mužském a přirovnávají-li se obecní zákony z r. 1849 a volební řád do sněmu, musí se tvrditi, že v posledně uvedeném článku z obecního zákonu za platné považovány a tedy též ženským právo voliti do sněmu přiznuto býti musí. Mohlo by se praviti, že by se ženským musela popřáti též pasivní volebnost, však to zákon sice nedovoluje, ostatně však nehledá on rozum v obleku nýbrž v hlavě, a nebylo by to příliš směšné, kdyby též krynoliny zasedly na lavicích sněmovních. A v skutku jest prý dokázáno, že ženským nescházi ani hlava ani srdce a že mají politický úsudek (všeobecná veselost). Na příklad uvádí císařovnu Marii Terezii, královny Viktorii, Izabelu, Marii da la Gloria a Eugenii, které prý a sice posledními za nepritomnosti svého pána říše své dobře spravují a spravovaly.

Když dále obchodní zákon ženským devoluje, chopiti se rozličných živností, když též se jich užívá při teiegrafu, byl by to jen kulturní pokrok, kdyby se ženským dalo právo voliti do sněmu. Jelikož však volební komise zavrhla hlasy ženských, spáchala tím velký zločin, ubíjíla totiž právu ústavnímu (Veselost na pravici) a pro tyto důvody má řečník za to, aby volba se úplně zrušila.

Hr. Mitrovský nespatřuje, že by forma volby byla porušena; co se týče práva ženských, voliti do sněmu, neuznává on ho osobně, má však za to, že by bylo velmi prospěšné, v otázce této zcáti smýšlení vlády a navrhuje tedy, aby rozhodnutí o volbě Chmelařově až do onoho času odročeno bylo, když koruna své náhledy sněmu sdělí.

Dr. Giskra mluvil rozhodně proti návrhu hr. Mitrovského, hlasoval však později pro něj. měl velmi učenou a filosofickou přednášku o podstatě práva vůbec a práva voliti do sněmu zvlášť, čemuž žádný a tušim i pan řečník sám nerozuměl; mluvil on dále o zastupování zájmů, o smyslu zákonu a usiloval se všemožně, aby šlechtu a sice tak zvanou „Mittelpartei" pro své náhledy získal, což se mu i dílem podařilo, jak jmenovité hlasování dokázalo. Řečníkovi jest prý docela jedno, budeli zvolen Slovan neb Němec, Chmelař neb Zajíček, konservativník neb progressionista, totiž přívrženec radikalního pokroku, jemu prý běží pouze o princip, mají-li ženské právo voliti do sněmu čili nic. A že ho mají, tím jest pan doktor přesvědčen. Hlasovati bude pro návrh Dra Adaměíka.

Hr. Belcredi: Dle zákonitých předpisů nemůže považovati právo ženských voliti do sněmu za odůvodněné a mimo to přičí se tomu zvyk v celé zemi panující. Ženská nesmí se vpustiti v ramus a nepořádek veřejného života, máli úpině dostáti své úloze krásné a klidné. Dejme pak tomu, že by se u nás politický život na takový stupeň vyvinul, jak ku př. v Anglicku a v Uhrách a že by se pak rozličné scény při volbách přihodily, tenkráte by dozajista nebylo příliš žádoucno, kdyby i ženské se súčastnily ve volbách. P. hrabě podporoval návrh zpravodaje.

Dr. Meznik: Vzdor duchaplným řečím s druhé strany není řečník přesvědčen, že by ženským příslušelo právo voliti do sněmu; ze zákonů vysvítá, že toto právo jim úplně nepřísluší, a byl by to také zákonodární nesmysl, kdyby v r. 1861 bylo ženským bývalo popřáno právo voliti do sněmu, v r. 1862 však, kdy vydán byl obecní zákon říšský, právo voliti do obce povoleno no bylo. Mluví se dále o smyslu zákonu, pak o zastupování zájmů. Co se posledního týče, táže se řečník, jak věc se má s obchodními komorami (Bravo! na pravici.) Mají tyto ústavy snad jmění, platí ony daně? Nikoliv! naopak! ony rozepisují ještě dané živnostníkům a průmyslníkům (Bravo, bravo! na pravici a v centrum; velký nepokoj na levici). Co se pak týče smyslu zákonu, jest to pánů vykladatelů vlastní smysl. (Bravo! na pravici a v centrum.) Řečník hlasovati bude pro návrh zpravodaje.

Dr. Ryger opět se jal slova, aby způsobem svým hájil náhledy své k velké škodě strany, jíž přináleží. Mluvil o bílém otrectví, a prosil Pána Boha, aby nás uchránil oné uherské blaženosti, která vyžadovala přes 300 mrtvých (Veselost na pravici a v centrum.) Znamením, že osvěta pokračuje, jest uznání práv jiných; uznávámoli práva ženských — zvýšuje se i naše důstojnost a svoboda.

Skene prohodil několik slov pro návrh Dra Mandeiblüha.

Pak přijat byl konec debaty.

Místodržitel: Nemohu sice na dotaz ke mně učiněný hned odpovídati, jelikož čelí k tomu, aby se seznal náhled vlády v záležitosti této, mohu však svůj osobní náhled pronésti, kterým odůvodniti chci hlasování mé. Mám za to, že ženské právo voliti do sněmu nemají. Porovnámeli předpisy obecního řádu z r. 1859 a volebního řádu do sněmu, jest patrno, že ženské dle čl. 4 ob. ř. obmezené právo voliti do obce mají a sice buď manželami svými, buď jinými plnomocníky. Právo ženských jest tedy, mohlo by se říci, obmezené, a musí se jakožto také též považovati ve volebním řádu do sněmu. Tomu odporuje však čl. 16 vol. ř., který výslovně žádá, aby se hlasy osobně odevzdaly a pouze jedinou výminku připouští. Pravili se, že to není slušné, tážu se, proč jest to slušné u nedospělých a jiných osob, které nejsou samooprávněné; avšak pouze u ženských neslušné? Po náležité úvaze těchto předpisů zákonitých a důvodů, musím se přiznati k nahledu, že ženské, které v obci obmezené právo voliti mají, při obecné, důležitější volbě do sněmu žádného práva voliti nemají.

Zpravodaj: Jest smutným znamením, že za příčinou tak zřetelné a důležité záležitosti se spotřebuje tak málo vážnosti a tolik slov. (Shluknutí na levici, Giskra křičí: Já jsem nenakládal se záležitostí žertem, proti výroku p. zpravodaje se ohražuji!) Dále pravil zpravodaj, že ve veškerých civilisovaných zemích ženské právo voliti nemají a že tu zdvořilost úplně přestává. Hájil pak opětně návrh výboru zemského a prosil sněm, aby ho přijal. —

Návrhy dr. Mandeiblüha, Mitrovského a Adaměíka byly většinou hlasů odmítnuty; pak žádal dr. Giskra, by o návrhu výboru zemského se hlasovalo jmenovitě, pravice odporovala tomu, zemský hétman si uvědělí rady, Giskra dal zám hlasovati o svém návrhu, aby se hlasovalo jmenovitě; z pravice posměch a otázky: Kdož má právo dát hlasovati, zemský hétman neb dr. Giskra — až konečně zemský hétman povstalému rámusu konec učinil tím, že prohlásil, že nechá hlasovati jmenovitě. Resultat jsme již včera našim čtenářům sdělili.

Sněm markhrabství Moravského.

XVI. sezení dne 17. ledna 1866.

Zemský hétman zahájil sezení v 10 hod. 45 min.

Za vládu přítomen místodržitel baron Poche.

Rozdána mezi sněmovníky zpráva výboru zemského, týkající se návrhu posl. Ignáta Vurma a soudruhů stran rovnoprávnosti obou řečí zemských ve škole, v církvi, v úřadě a v životě veřejném. Četl se protokol včerejší schůzky a byl schválen.

Sněm došly následující petice: obce litenčické, aby zřízena byla železnice v zdounetckém okresu (posl. Sturmem), několik voličů třebíčských s stížností proti výměru mor. výboru zemského danému dne 10. prosince m. r. č. 17450 v příčině volby posl. Krejčího (posl. Sturmem), obce pouzdranské (okres mikulovský) o půjčku 6000 zl. ze zemského fondu (posl. Ledererem), města Hodonína, aby rustikální pozemky v městě Hodoníně byly sproštěny od nuceného držení usedlostí (posl. Tománkem), občanů sedlejských (okr. olomucký), aby řečená obec odloučena byla od obce Horké (posl. Lachnitem), obcí okresů ivančického, aby zařízeno bylo sídlo politického úřadu okresního v Ivančicích (posl. Stummerem) a obce Čenkova (okr. jihlavský, by vtělena byla v okres telecký (posl. Mezníkem).

Petice se odkazují dotčným odborům.

Pak jal se slova p. místodržitel a odevzdal změněnou vládní předlohu stavebního řádu, aby sněm s ní dle ústavních předpisů nakládal. Změny týkají se obzvláště úlev budovám továrenickým vůbec poskytnutých.

Zemský hétman oznámil, že vládní předlohu dle jednacího řádu na denní pořádek jednoho z příštích sezení postaví.

Pak přijat byl obecní zákon pro kr. město Znojmo čtením třetím. Ústřednímu výboru mor. sl. hospodářské společnosti povolena k návrhu finančního odboru (zpravodaj Vojt. bar. Vidman) částka 666 zl. 66 kr. z roční subvence na měsíce listopad a prosince r. 1864 připadající a výboru zemskému uloženo, by řečenou sumu vyplatil dál.

Hr. Gáb. Serényi pak přednášel zprávu odboru pro záležitost starého domu zemského.

Odbor, kterýž od slavného sněmu zvolen byl, aby skoumal zprávu a návrhy zemského výboru, týkající se starého domu zemského, blíže nahlédnul do spisů, nákresů a situačních plánů k záležitosti té se vztahujících a ohlédnul též netoliko starý dům zemský, nýbrž i okolí jeho. Odbor nabyl přesvědčení,